

UCHWAŁA SEJMU POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

z dnia 19 września 1988 r.

w sprawie realizacji reformy oraz aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej kraju.

Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, uwzględniając powagę obecnej sytuacji gospodarczej, społecznej i politycznej, przykłada wielką wagę do rzetelnego przeanalizowania przyczyn wielu niepowodzeń w dziele reform. Uznając, że od reform wyzwalających mechanizmy proefektywnościowe nie może być odwrotu, Sejm uważa, że analiza niepowodzeń winna stać się podstawą przygotowania przedsięwzięć, które zagwarantują skuteczność i konsekwencję w dziele niezbędnych przemian. Trudności i słabości polskiej gospodarki wiążą się z jednej strony z olbrzymimi obciążeniami wynikającymi z konieczności obsługi zadłużenia zagranicznego oraz przestarzałą, całkowicie nie odpowiadającą współczesności strukturą gospodarczą, a z drugiej strony z połowicznością dotychczasowych przekształceń systemowych.

Gospodarka nasza jest w szczególnie niekorzystnym okresie. Przestały być skuteczne, nie do końca wyeliminowane, zasady systemu nakazowo-rozdzielczego, a nie zaczęły skutecznie działać zasady i mechanizmy nowe.

Bezwzględny i obiektywny wymogi ekonomicznym jest dokonanie dalszych przekształceń. W ostatnim roku na drodze tych przekształceń ujawniło się więcej przeszkód niż ułatwień. Powstały poważne trudności mimo statystycznie dobrych wyników w produkcji przemysłowej i w handlu zagranicznym. Procesowi tworzenia prawnych podstaw do rozwijania przedsiębiorczości, liberalizmu założycielskiego, pluralizmu podmiotowego i wielosektorowości towarzyszy erozja infrastruktury ekonomicznej, związana z załamaniem rynku i gwałtownym spadkiem zaufania do pieniądza.

W pełni zasadne okazały się obawy i wątpliwości, jakie Sejm wyraził w uchwale z 21 stycznia 1988 r. co do skuteczności proponowanej wówczas przez Rząd polityki gospodarczej, a zwłaszcza operacji cenowo-dochodowej. Wyrazem słabości przewidywać i nieskuteczności polityki gospodarczej jest odchodzenie w praktyce od planowanych, ważnych proporcji gospodarczych, a w szczególności:

- osiągnięcie poziomu wzrostu cen zakładanego w tzw. wariantcie radykalnym, przedłożonym w referendum (57%), przy niezrealizowaniu zadań zakładanych w tzw. wariantcie łagodnym,
- poważne przekroczenie planowanego wzrostu inwestycji, w tym zwłaszcza planu nakładów na roboty budowlano-montażowe,
- wzrost siły nabywczej ludności o kilkanaście procent, zamiast jej stabilizacji, przy istotnym obniżeniu stopy życiowej znacznej części społeczeństwa,
- zmniejszenie wolumenu zapasów w handlu o ponad 20% zamiast ich planowanego wzrostu,
- wbrew założeniom zwiększenia trudnego finansowania przedsiębiorstw tempo wzrostu ich środków własnych

- jest zdecydowanie szybsze od dynamiki sprzedaży ich wyrobów w cenach bieżących,
- zamiast spadku udziału dotacji następuje ich wzrost,
- zamiast wzrostu udziału nakładów na rolnictwo i gospodarkę żywnościową następuje jego spadek,
- planowany istotny, relatywnie szybszy wzrost płac w sferze budżetowej, zakładany w operacji cenowo-dochodowej, zamienia się w groźbę dalszego ich relatywnego spadku na skutek zdecydowanie wyższego niż planowano wzrostu płac w sferze materialnej.

Za zjawisko szczególnie niekorzystne, tak w wymiarze ekonomicznym, jak i społecznym, Sejm uznaje jednoczesne połączenie wysokiej inflacji cenowej z inflacją związaną z nierównowagą i wzrostem oszczędności przymusowych. Pogłębienie nierównowagi i eskalacja inflacji podważyły podstawy zakładanego przymusu ekonomicznego, selekcji przedsiębiorstw nieefektywnych i presji na rozwój innowacyjności. Zakres ruchów cen i słabość pozycji kupującego zdegradowały rolę rachunku ekonomicznego i zliberalizowały reguły ekonomiczne. Pogłębienie nierównowagi podważa jednocześnie konieczną racjonalizację parametrów i obiektywną weryfikację pracy przedsiębiorstw.

Oslabienie pieniądza i obawa przed pogłębieniem inflacji poważnie ograniczyły skłonność ludności i samodzielnych przedsiębiorstw do dobrowolnych oszczędności, co podważa podstawy gospodarności i blokuje drogi do równowagi. Zamiast wzrostu znaczenia reguł ekonomicznych nastąpił więc paraliż mechanizmów reformy. Poważną przeszkodą dla rozwoju przedsiębiorczości stał się brak poczucia trwałości reguł ekonomicznych i prawnych. Nadmiernie rozbudowany i niespójny system przepisów prawnych jest naturalnym czynnikiem rozwoju tendencji biurokratycznych, hamujących inicjatywę i kreatywność podmiotów gospodarczych.

W miejsce oczekiwanych przez wszystkich zdecydowanych działań na rzecz radykalnego reformowania gospodarki ujawniło się wiele nowych jej zagrożeń i dalsze poważne obniżenie kredytu społecznego zaufania do prowadzonych przedsięwzięć reformatorskich. Połączenie wysokiego wzrostu cen i narastającego braku towarów spotęgowało niezadowolenie i zniecierpliwienie społeczne.

Poważne bariery w reformowaniu gospodarki są skutkiem niedostosowania polityki gospodarczej do wymogów reformy, a przede wszystkim braku jej zdecydowanego nakierowania na równowagę i umacnianie pieniądza. Z jednej strony niesprawne okazały się reguły pieniężne i finansowe kreujące popyt poprzez płace i dochody, a z drugiej strony ujawnił się ostry brak sprawnego mechanizmu alokacji zasobów, co tworzy bariery na drodze proefektywnościowych i prorynkowych zmian w strukturze

gospodarki. Polityka gospodarcza nie dokonała zdecydowanego kroku, by zlikwidować nieefektywne wielkie jednostki, co blokuje zmiany strukturalne w pozostałych sferach gospodarki. Nie dokonano odczuwalnego postępu w zakresie demonopolizacji gospodarki i ograniczenia biurokratycznej nadbudowy.

Sejm negatywnie ocenia cały proces inwestycyjny. Dotyczy to tak inwestycji centralnych, jak i inwestycji przedsiębiorstw. W tej sferze powiększa się luka inflacyjna i wciąż rośnie rozproszenie frontu inwestycyjnego, na skutek czego narasta zamrożenie i zaangażowanie środków inwestycyjnych. Zmiany struktury inwestycji w poważnym zakresie nie odpowiadają przyjętym wcześniej priorytetom; dotyczy to przede wszystkim rolnictwa i budownictwa mieszkaniowego. Niska efektywność i niesprawność procesu inwestycyjnego jest tym groźniejsza, że nie można jej tłumaczyć trudnymi uwarunkowaniami społecznymi.

Sejm stwierdza, że w sytuacji narastającej skali trudnych problemów Rząd w stopniu niedostatecznym wykorzystuje nadzwyczajne uprawnienia i upoważnienia.

Sejm uważa, że niepowodzenia ostatniego okresu w żadnym wypadku nie mogą prowadzić do osłabienia woli i działań reformatorskich. Muszą one doprowadzić do zwiększenia zdecydowania w pokonywaniu barier systemowych, świadomościowych i politycznych, jakie stoją na drodze do równowagi i efektywności.

Sejm za szczególnie ważne uznaje kompleksowe działania na rzecz równoważenia gospodarki. Rozciąganie procesu równoważenia grozi erozją zasad reformy i dalszym narastaniem niezadowolenia społecznego. W naszej sytuacji, przy wysoce nieprawidłowych proporcjach podziału dochodu narodowego, wyrażających się w poważnym wzroście siły nabywczej ludności, działania propodażowe są niewystarczające. W okresie inflacji nie do utrzymania jest dotychczasowy system cenotwórstwa, przy którym tak duży jest udział cen urzędowych. Zmniejsza to szanse szybkiej racjonalizacji parametrów ekonomicznych i oddala perspektywę osiągnięcia realnej samodzielności ekonomicznej przedsiębiorstw.

Realizacja proefektywnościowych celów reformy wymaga szybkiej likwidacji barier antymotywacyjnych, które hamują wzrost produkcji i wydajności pracy.

W generalnych sprawach systemowych Sejm zdecydowanie opowiada się za urynkowieniem gospodarki i takimi przekształceniami w stosunkach własności, które powinny prowadzić do rzeczywistego wyodrębnienia autonomicznych podmiotów gospodarczych, zainteresowanych w długofalowym rozwoju.

Wśród ostrych dylematów wyboru postawić musimy na to, co służy rzeczywistemu uzdrowieniu gospodarki i państwa. Nie służą temu na pewno wszelkie groźby i próby naruszania spokoju społecznego, porządku prawnego w państwie i rytmu pracy gospodarki. Ich skutki okazałyby się groźne tak dla społeczeństwa oraz gospodarki narodowej, jak i dla kontynuacji dzieła reform i porozumienia narodowego.

Sejm uznaje za niebezpieczne zjawisko narastania żądań rewindykacyjnych, wynikających z partykularnych interesów stojących w jaskrawej sprzeczności z obiektywnymi interesami ekonomicznymi kraju.

Sejm stwierdza, że powodzenie reformy zależy również od zmian w systemie sprawowania władzy. Opowiadając się za takimi zmianami, Sejm uznaje potrzebę kontynuowania reformy naczelnymi organami państwa, a także jasnego określenia wzajemnych relacji i kompetencji między rządem a władzą polityczną. Nieodzowne staje się również wprowadzenie i egzekwowanie zasady osobistej odpowiedzialności kadr kierowniczych administracji państwowej za realizację zadań.

Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, uznając zasadność krytyki społecznej, stwierdza nieodzowność zasadniczych i głębokich zmian w Rządzie, w administracji centralnej i terenowej, które zagwarantują radykalne przyspieszenie reformy gospodarczej i osiągnięcie założonych celów społecznych.

Sejm opowiada się za rozwiązywaniem trudnych problemów w naszym kraju na drodze porozumienia i dialogu narodowego oraz pozyskiwania wszystkich sił proreformatorskich.

Marszałek Sejmu: *R. Malinowski*